

noch De Groot citeerde echter wat De la Saussaye meteen liet volgen: 'Hij [de strijd] is thans verleden: afmatting is het gevolg geweest van den kerkelijken strijd'.⁷⁶

Chantepie de la Saussaye voorzag in 1863 niet dat de oude strijd nog één keer zou opflikkeren. Wat hij wél voorzag was 'een verbond van het methodisme met het supranaturalisme' tegen de moderne theologie. Hij aarzelde niet om hier te spreken van 'ontaarding'; de réveil-strijd tegen de verflauwing in de kerk was verworpen tot 'een strijd voor de orthodoxie in supranaturalistischen vorm'.⁷⁷ Men kan stellen dat de Groningers van deze nieuwe strijd de eerste slachtoffers zijn geworden.

Ook de Groninger richting was veranderd. In alle duidelijkheid kwam dit uit in het opschrift op de feesttaart. Vóór *Waarheid in Liefde* - woorden die herinnerden aan de jaren waarin De Groot en zijn vrienden, geïnspireerd door de platonische idealen van Ph.W. van Heusde, zich op hún wijze voor een réveil hadden ingezet - stond nu: *Evangelie*. Toen I. da Costa niet meedeed aan de actie van Groen tegen de Groningers, motiveerde hij die keuze in 1843 onder meer door er op te wijzen dat men tegenover de Groningers een kans zou kunnen missen. Hun theologie was in zijn ogen 'eene Godgeleerdheid, nog slechts van overgang; geen Rationalismus meer en nog geen Christelijk geloof, kan zij niet lang blijven wat zij thands is. Een tweederlei element vooral is in hare voortbrengselen erkenbaar: een element van behoefte aan den persoonlijken, historischen Christus, - een element van die Pantheistische richting, de groote smetstof onzer eeuw, die vooral in alle godsdienst en godgeleerdheid van gevoel zoo ligtelijk indringt. De tijd is wellicht nabij, waarop elk dier beide ... zich in zijnen waren aart geheel zal openbaren'.⁷⁸ Die tijd waar Da Costa van sprak was nu gekomen. In hun strijd tegen het modernisme waren De Groot en de vrienden die hem gevolgd waren steeds meer aandacht gaan besteden aan het eerste element, met name aan de historische Christus van de evangeliën. 'Evangelie en vrijheid', of liever: 'vrijheid in Jezus Christus' waren de leuzen die De Groot smeedde toen hij tegenover De la Saussaye duidelijk wilde maken waarin de medewerkers van *Waarheid in Liefde* zich van modernen en orthodoxen onderscheidten. Veel aandacht besteedde hij nu aan het veilig stellen van het gezag van de evangelietekst. Zo vulde hij 'een Groninger leemte', zoals zijn oude leerling J.B.F. Heerspink dat noemde; toen Heerspink in de jaren dertig te Groningen studeerde werd aan inleidingsvragen weinig aandacht besteed.⁷⁹ De Groot ging zelfs zover dat hij tegenover het in zijn ogen subjectieve uitgangspunt

76. *De godsdienstige bewegingen van dezen tijd in haren oorsprong geschetst*, Rotterdam 1863, 151; *Waarheid in Liefde* 1867, 499v.; zie ook boven, noot 2.

77. *Godsdienstige bewegingen*, 151v.

78. Zie: J. Vree, *Groninger godgeleerden*, 320.

79. J.B.F. Heerspink aan P. Hofstede de Groot, 27-12-1866; Archief Hofstede de Groot 4c. In deze felicitatiebrief t.g.v. Hofstede de Groot's 40-jarig ambtsjubileum verwijst Heerspink naar het onderwijs van J.F. van Oordt die dit onderdeel had te doceren.